

16.10.2018

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

**Pohjois-Pohjanmaan TE-toimiston lausunto Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle
HE96/2018 hallituksen esityksestä laiksi kotoutumisen edistämisestä**

Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto kiittää Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa asiantuntijalausuntopyynnöstä ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Laki kotoutumisen edistämisestä näyttäytyy TE-hallinnolle keskeisenä substanssilakina, joka määrittelee TE-toimiston ja eräiden muiden toimijoiden vastuita ja tehtäviä sekä roolia kotoutumisessa. Uusi lakiesitys määrittelee lisäksi osaltaan kasvupalveluiden kokonaisuutta maakuntauudistuksessa. Lakiesitys on kattava kokonaisuus, joka ottaa kantaa moniin kotouttamista tukeviin palveluihin ja toimijoihin, joilla on tosiasiallisesti vastuu kotoutumisen edistämisessä. TE-toimiston näkökulmasta tarkat määritykset ja asiakkaan prosessin huomioiminen ovat tärkeitä käytännön asiakastyössä.

Erityisinä huomioina nostamme ensinnäkin kotoutumissuunnitelman ja siitä aiheutuvat velvollisuudet. Voimassaolevassa lainsäädännössä 17§ mukaan kotoutumissuunnitelmasta ja sen laatimisesta aiheutuvista velvollisuuksista todetaan, että tahon (TE-toimisto tai kunta), joka laatii kotoutumissuunnitelman maahanmuuttajan kanssa, on selvitettävä asiakkaalle ko. dokumentista aiheutuvat oikeudet ja velvollisuudet kirjallisesti ja asiakkaan pyynnöstä suullisesti siten, että hän ne ymmärtää. Lakiesityksessä 17§ on kirjoitettu vapaamuotoisemmin ja vähemmän velvoittavasti, eikä esimerkiksi mainintaa kirjallisesta selvittämisestä enää ole. **TE-toimiston näkemyksen mukaan on tärkeää myös jatkossa pitää kiinni asiakkaan oikeusturvasta tarkemmin määritellyllä prosessilla.**

Lakiesityksessä määritellään asiakkaan alkukartoituksen käynnistämisvelvoite kahteen viikkoon asiakkuuden alkamisesta tai alkukartoitusta koskevasta pyynnöstä. Nykylain mukainen vastaava määrittely on kaksi kuukautta, jota tarkennetaan soveltamisohjeessa. Lisäksi nykyisessä säädöksessä on maininta, jonka mukaan alkukartoituksesta vastuussa oleva taho arvioi, tarvitseeko asiakas lain 11§ tarkoitetun kotoutumissuunnitelman. Näillä esityksillä palveluprosessi voi nopeutua lain julkisesta työvoima- ja yrityspalveluista määrittelyn mukaiseksi, mikä on myönteinen asia. Edelleen esityksen kirjoitusmuoto näyttäisi poistavan harkinnan alkukartoituk-

16.10.2018

sen tekemisestä. Nykyisin kotoutumissuunnitelmaa ei ole aina laadittu esimerkiksi äitiysloman tai muun vastaavan perusteella, vaan vasta sen jälkeen, kuitenkin aina 3 vuoden sisällä ensimmäisen oleskeluluvan saamisesta. Alueittain vaihtelevasti TE-toimistojen asiantuntijaresurssit voivat olla niukat ja tästä syystä asiakas voi joutua odottamaan aikaa kotoutumissuunnitelman tekemiseen. **On tärkeää, että TE-toimistolle tai jatkossa maakunnan lakisääteisen asiakasprosessin resurssivarmistukseen olisi vaikuttavat työkalut.** Kysymykseksi jää, miten eri maakunnissa turvataan tasapuolisesti asiakkaan palvelujen saanti. Seurataanko palvelujen saatavuutta jollakin tapaa.

Lakiesityksen 12§ todetaan kotoutumissuunnitelman toteuttamiseen liittyen, että tarvittaessa laaditaan asiakkaalle yksi monialainen suunnitelma. On epäselvää, missä määrin nykyinen lainsäädäntö mahdollistaa tällaisen toteutuksen. Esimerkiksi sosiaalihuoltolainsäädäntö edellyttää tällä hetkellä omaa suunnitelmaa ja TE-hallinto omaa. Keskeisenä kotouttamisen toimijana kunnalla ei ole tällä hetkellä pääsyä rajoituksetta suunnitelmiin, eikä ole tiedossa sellaista valmistelua, joka ratkaisisi tämän haasteen. On epäselvää, onko yhtä jaettua monialaista suunnitelma-asiakirjaa mahdollista toteuttaa näistä rajoituksista johtuen. Tähän liittyy myös asiakasta koskevan tiedon saatavuus (eri viranomaiset, tai mahdollisesti palvelujen tuottajat).

Hallituksen esityksessä 16§ määritellään palveluun ohjautumisesta. Esityksen mukaan palveluun on ohjattava kuukauden kuluessa. Tämä ei olisi kaikilla alueilla tällä hetkellä realismia. Erityisesti suuremmissa keskuksissa, kuten Helsingissä ja Oulussa, palveluiden käyttöaste on korkea ja käytännössä odotusaika esimerkiksi kotoutumiskoulutukseen voi olla vähintään kaksinkertainen. Tulevat maakunnat päättävät palvelujen järjestämisestä (määrä ja laajuus). Kysymykseksi nousee se, miten turvataan asiakkaiden yhdenvertainen kohtelu eri puolilla maata ja/ tai onko eri maakunnilla riittävät resurssit palveluun ohjaamisessa.

Lakiesityksen 20§ liittyen omaehtoiseen opiskeluun viittaa työttömyysturvalain 9 lukuun. Tältä osin työttömyysturvalain 9 luvun sisältö jää epäselväksi. Tuetaanko alle 25-vuotiaan omaehtoista opiskelua jatkossa kotoutumisaikana? Määrittelemättä jää myös, ovatko opinnot edelleen suomen tai ruotsin kielisiä tai valmennuksia. Myös esityksen s. 112 viitaten jää epäselväksi, koskeeko alle 25-vuotiaiden opintojen tukeminen ainoastaan peruskouluopintoja. **Nykylain mukainen laaja hyväksyttävyyys omaehtoisissa opinnoissa alle 25-vuotiaiden tapauksessa on merkittävä ja vaikuttava osa käytännön palvelutarjontaa.**

Esityksen s. 55 liittyen yleiseen vaikuttavuustavoitteeseen esityksessä todetaan: "Maakuntaudistuksen myötä valtion kotouttamisohjelmassa tulisi valtakunnallisten tavoitteiden ohella huomioida kotoutumispalveluiden yhdenvertainen ja riittävä saatavuus maakunnissa." Asia on tärkeä ja tavoite hyvä, mutta käytettävissä olevissa lakiesityksissä ei ole tunnistettavissa työkaluja tai mekanismeja asiaan vaikuttamiseksi.

16.10.2018

Esityksen s. 62 maakunnan yleiskatteellisessa rahoituksessa ei ole huomioitu ulkomaalaisia laskentaperusteena, vaan perusteena olisivat työttömät työnhakijat, työttömyysaste ja yritysten toimipaikat, eikä esimerkiksi pakolaisten määrä. Alueet eroavat merkittävästi tällä mittarilla, eräissä maakunnissa pakolaistaustaisten suhteellinen osuus ulkomaalaisista on huomattavan korkea ja siten erityiset palvelutarpeet todennäköisesti painottuvat.

Kotoutumisen tukemiseksi tasapainoisemmin eri puolilla Suomea olisi perusteltua, että tämä peruste tulisi yleiskatteellisen rahoituksen jakokriteeriksi tai kotoutumiseen osoitettaisiin ns. korvamerkityt määrärahat. Välttämätöntä on palvelujen (saatavuus, laatu) seurannan järjestäminen.

Ministeriön yhteistyössä OECD:n kanssa tuottamassa Working together - Skills and labour market integration of immigrants and their children -raportissa nostettiin erääksi keskeiseksi haasteeksi Suomen verrattain heikko kyky integroida maahanmuuttajanaisia yhteiskuntaan ja työelämään. Lakiesitys ei tuo erityisesti tälle ryhmälle kohdennettuja erityispalveluita tai työkaluja.

Hyvät väestösuhteet ovat tärkeä ja myönteinen asia ja vaikuttavat läpileikaten kaikkeen kotoutumiseen. Pidämme erittäin myönteisenä, että hyvät väestösuhteet ovat mukana lakiesityksessä.

Johtaja

Maire Mäki

Palvelujohtaja

Jussi Leponiemi

Liitteet

Kirjoita tähän

Jakelu

Kirjoita tähän

Tiedoksi

Kirjoita tähän